

Epoka

XX-LECIE MIĘDZYWOJENNE

- Podstawowe informacje o epoce (ramy czasowe, nazwa, filozofia)
- Sztuka
- Literatura i wzorce osobowe

XX-LECIE MIĘDZYWOJENNE

Charakterystyka epoki

• Ramy czasowe epoki

1918 -1939

Epokę XX-lecia międzywojennego dzielimy na dwa okresy: początkowy okres jasny, cechujący się optymizmem, radością z zakończenia I wojny światowej i odzyskania niepodległości i okres późniejszy, ciemny, charakteryzujący się nastrojami pesymistycznymi i katastroficznymi, związanymi z przeczuciem nadchodzącego, światowego konfliktu.

• Tło historyczne

W Europie	W Polsce
• Zaburzenie przez I wojnę światową porządku wiedeńskiego (Powstanie Czechosłowacji, rozpad monarchii Austro-węgierskiej) • rewolucja październikowa, która wybuchła w Imperium Rosyjskim w 1917 roku i doprowadziła do przejęcia władzy przez bolszewików. W skutek tych wydarzeń powstało państwo komunistyczne-Związek Radziecki. • światowy kryzys ekonomiczny (krach na giełdzie w Nowym Jorku 1929 roku, w wyniku którego doszło do hiperinflacji) • rozwój ruchów totalitarnych: komunizmu, faszyzmu i nazizmu. • Rozpowszechnienie kultury masowej (rozwój nowych wynalazków takich jak radio i kinematografia)	• Odzyskanie przez Polskę niepodległości po 123 latach zaborów. • Przyznanie kobietom praw do głosowania w 1918 roku • Walka o kształt granic z państwami sąsiadującymi (powstanie w Wielkopolsce i na Śląsku) • wojna polsko-bolszewicka (1919-1921)-ekspansja komunizmu i zagrożenie niepodległości państwa polskiego • Problemy wewnętrzne ekonomiczne i polityczne, które były spowodowane tym, że ziemie polskie pod zaborami rozwijały się nierównomiernie • zamach stanu w 1926 roku, na którego czele stanął Piłsudski i wprowadził w Polsce rządy autorytarne zwane sanacją • narastanie nastrojów antysemitycznych

XX-LECIE MIĘDZYWOJENNE

Charakterystyka epoki

• Filozofia

Pragmatyzm- wiedza, którą posiada człowiek oraz wszelkie akty poznania powinny być czynione nie po to, aby odkryć prawdę o świecie, ale aby suprawnić i polepszyć życie człowieka. Filozofia pragmatyczna zamiast pytać o istotę zjawisk oraz ich pochodzenie, zajmuje się raczej ich użytecznością i tym, w jaki sposób mogą one pomóc człowiekowi w jego życiu. Twórcą tej filozofii jest William James.

Katastrofizm- przecucie nadchodzącej katastrofy, upadku wszelkich wartości, nieuchronnej zagłady cywilizacji. Pogląd wynikający z powojennej traumy, napiętej sytuacji społecznej i ekonomicznej. Twórcą jest Oswald Spengler.

femenologia- pogląd, który postuluje badanie istoty rzeczy. Skupia się na odkrywaniu esencji i fenomenu zjawiskach pominięciem psychologizmu. Twórcą jest Edmund Husserl.

• Gatunki literackie

- **Powieść psychologiczna**- pojawia się analiza zjawisk psychologicznych oraz inwersję czasowe. Akcja jest mało rozbudowana, ważniejsze są przeżycia bohatera niż fabuła.
- **Powieść polityczna**- powieść podejmująca tematykę związaną z sytuacją polityczną stanowi komentarz do wydarzeń w kraju i na świecie.
- **Dramat awangardowy**- cechuje się absurdem, groteską, zaburzoną chronologią, nieprawdopodobnymi wydarzeniami i postaciami.

• Nurty literackie

Kreacjonizm	Fantastyczno-groteskowy
Artysta jako twórca ma prawo do swobodnego, subiektywnego przedstawienia rzeczywistości	Wyolbrzymienie i deformacja w kreowaniu świata przedstawionego w utworze, zerwanie z zasadą logiki, tworzenie osobliwych form.

XX-LECIE MIĘDZYWOJENNE

Charakterystyka epoki

• Pojęcie

Rewolucja obyczajowa- głębokie przemiany w modzie i obyczajach. Rozpowszechnienie się rozrywki, kina, radia. Zmiany związane były z zakończeniem wojny i chęcią korzystania z życia.

Kultura masowa- typ kultury nowoczesnej przeznaczony dla szerokiego grona odbiorców, związany z dekomratyzacją społeczeństw.

Totalitaryzm- system polityczny, w którym jednostka jest całkowicie podporządkowana państwu. W okresie międzywojennym rozwinęły się ideologie totalitarne: komunizm (ZSRR), faszyzm (Włochy), Nazizm (Niemcy).

awangarda- zespół nowatorskich nurtów i tendencji w sztuce oraz literaturze.

prozaizm- użyte w utworze lirycznym wyrażenie lub wyraz pochodzące z języka potocznego.

futuryzm- jeden z awangardowych kierunków literacko-artystycznych, postulujących tworzenie nowych form w sztuce.

manifest literacki- publikacje zawierające założenia programowe i postulaty ideowe.

• Grupy literackie

Skamander- jedna z najważniejszych grup literackich okresu. W skład ugrupowania wchodził: Julian Tuwim, Jarosław Iwaszkiewicz, Jan Lechoń, Kazimierz Wierzyński, Antoni Słonimski. Za satelitkę skamandrów uważa się poetkę Marię Pawlikowską-Jasnorzewską. Artyści spotykali się w kawiarni ziemiańskiej lub pod Picadorem. Swoje utwory publikowali w czasopiśmie "Skamander". Byli programowo bezprogramowi, co znaczy, że ich poezja poruszała różnorodne tematy związane z codziennością

Awangarda krakowska- grupa programowa, której teoretykiem był Tadeusz Peiper. Jednym z ważniejszych członków ugrupowania był Julian Przyboś. Awangarda krakowska zakładała odejście od klasycystycznego sposobu tworzenia. Zamiast tego postulowano trzy M- miasto, masę i maszynę. Zachwycano się techniką i postępem, krytykując naturę.

Futuryści- grupa najbardziej szokująca i skandalizująca. Postulowali odejście od ortografii i tradycji. Poruszali tematykę erotyczną, skandaliczną

XX-LECIE MIĘDZYWOJENNE

Charakterystyka epoki

• Sztuka

Futuryzm	Wywodzący się z Włoch kierunek w sztuce głoszący radykalne odrzucenie przeszłości i tradycji, akcentujący fascynację dynamicznym rozwojem cywilizacji technicznej. Np. Carlo Carra "Pościg"	
Kubizm	Kierunek artystyczny, którego reprezentanci przedstawiali rzeczywistość za pomocą zgeometryzowanych kształtów. Charakteryzowali się eliminowaniem perspektywy. Np. "Panny z Awinionu" Pablo Picasso	
Dadaizm	Ruch artystyczny, którego nazwa pochodzi od słowa dada, nawiązującego do dziecięcego gaworzenia. Charakteryzowały ją dzieła codziennego użytku. Np. Marcel Duchamp "Fontanna"	
Surrealizm	Prąd artystyczny inspirowany odrealnioną rzeczywistością marzenia sennego. Akcentował niezależność sztuki od zasad logiki i dotychczasowych norm artystycznych. Np. "Trwłość pamięci" Salvador Dali.	

XX-LECIE MIĘDZYWOJENNE

Charakterystyka epoki

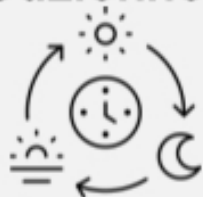
• Motywy

Miasto

- Według przedstawicieli Awangardy Krakowskiej, symbolami nowych czasów miały być osiągnięcia technologiczne, dynamiczny rozwój społeczeństw czy szybko rozwijające się aglomeracje miejskie. Te wszystkie postulaty wyrażały się w hasle 3M: miasto, masa, maszyna. Te przemiany cywilizacyjne doprowadziły do ukształtowania się kultury masowej i rewolucji obyczajowej. Po latach wojny i wyrzeczów ludzie pragnęli zapomnieć o dawnych latach i korzystać z życia.

Codziennosc

- Po odzyskaniu niepodległości twórcy mogli porzucić tematykę patriotyczną i narodową i cieszyć się swobodą w procesie twórczym. Głównym tematem dzieł stało się więc życie codzienne, zwykłe sprawy przeciętnych ludzi.

Witalizm i mlodość

- W epoce XX-lecia międzywojennego nastal kult mlodości i witalizmu. Nowe pokolenie cieszylo się z nowych możliwości i wolności, ze zmiany obyczajów i rozwoju kultury masowej.

nowoczesność i postęp

- W literaturze i sztuce XX-lecia międzywojennego nowoczesność i postęp byly motywami ukazującymi zarówno entuzjazm, jak i niepokój wobec zmian cywilizacyjnych. Futuryści (np. Bruno Jasieński) wychwalali technikę, maszyny i miasto, zaś Ekspresjonizm i surrealizm (Witkacy, Kafka) podkreślaly dehumanizację i kryzys jednostki.

Bunt przeciw formie

- W literaturze i sztuce XX-lecia międzywojennego nowoczesność i postęp byly motywami ukazującymi zarówno entuzjazm, jak i niepokój wobec zmian cywilizacyjnych. Futuryści (np. Bruno Jasieński) wychwalali technikę, maszyny i miasto, zaś Ekspresjonizm i surrealizm (Witkacy, Kafka) podkreślaly dehumanizację i kryzys jednostki.

Mechanizmy psychiki

- Literatura tego okresu często ukazywala rozdwojenie osobowości, kryzys tożsamości i wpływ podświadomości na życie bohaterów. Twórcy inspirowali się psychoanalizą Freuda, co widoczne jest w prozie Franza Kafki (Proces), gdzie bohater zmaga się z irracjonalnym poczuciem winy i lękiem. Witkacy w swoich dramatach (Szewcy) badal psychologiczne motywy działań jednostek w zmieniającym się świecie.